

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Minister J.P.H. Donner
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Datum : 10 december 2011

Betreft: Aanvraag Nedersaksisch onder Deel III Handvest minderheidstalen

Motto : *Ankers uitwerpen naar het verleden remmen vooruitgang naar de toekomst*

Zeer geachte Minister,

In maart 2010 hebben de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland, en de gemeenten Oost- en Weststellingwerf (in Fryslân) een aanvraag ingediend om erkenning onder Deel III van het Europese Handvest voor Regionale Talen en Talen van Minderheid te geraken. Tot nu toe is - naar ons beste weten - door u nog geen definitieve beslissing op die aanvraag genomen.

Als betrokken organisatie zijn wij niet enthousiast over deze aanvraag en geven u in overweging die aanvraag (voorlopig) af te wijzen, derhalve niet aanhangig te maken bij de Raad van Europa, en wel op de volgende gronden:

Eerdere afwijzing

Sinds de eerdere afwijzing door oud-Minister Remkes in 2005 is er in beginsel niets gedaan met de adviezen van Remkes (zie: laatste alinea bijlage brief Remkes) en is er niets gewijzigd waardoor deze aanvraag nu wel zou moeten slagen. Het enige wat is toegevoegd is het rapport '*Nedersaksisch waar het kan*' van de Rijks Universiteit Groningen (RUG).

Nedersaksisch waar het kan

Dit ondersteunend rapport van de rechtsgeleerde heren Jans en Herweijer bij de aanvraag is o.i. als flinterdun te kwalificeren, en had - overigens zonder aan de integeriteit van de heren te twijfelen - natuurlijk niet 'in eigen kring' door medewerkers van de RUG moeten worden uitgevoerd. Het rapport toont - nog steeds - onvoldoende draagvlak aan dat past bij het ambitieniveau. Wij verzoeken u alvorens een positieve beslissing te overwegen, eerst meer - en ook meer onafhankelijk - onderzoek te doen naar haalbaarheid en wenselijkheid van het Nedersaksisch onder Deel III.

Dit citaat van de rechtsgeleerde heren geeft de zwakte van hun rapport duidelijk weer: "*Eigenlijk moet je de Algemene wet bestuursrecht aanpassen,*" zeggen de geleerden. Maar ze wijzen ook op

een sluipteg, waarbij wetswijziging niet nodig is. *"Als de rechters in Nederland met elkaar afspreken dat zij in het Nedersaksisch gestelde bewijsstukken accepteren, is het doel ook bereikt."* Wij staan inmiddels te popelen om de eerste rechtsgang in Fryslân gevoerd in het Nedersaksisch te initiëren en gaan er daarbij zondermeer vanuit dat rechters geen onderlinge afspraken maken.

Vrijheid m.b.t. beleidsverschillen

Hoewel er niet of nauwelijks gebruik van wordt gemaakt heeft de status van het Nedersaksisch onder erkenning van het huidige Deel II voldoende - zij het weliswaar een passieve - borging en geeft Deel II voldoende praktische mogelijkheden in het dagelijks gebruik, ook op scholen, bij (semi)overheid en rechtbank.

Hierbij merken wij op dat beleidvorming nu vrijelijk per regio kan plaatsvinden. Een meer - door de overheid - opgelegde regelgeving zal door het missen van die regionale vrijheden een remmende factor opleveren in het dagelijks gebruik.

Eenstemmigheid

Over de indeling van het gebruik van het Nedersaksisch bestaat geen eenstemmigheid. Veel Nedersaksische dialectgebieden lopen over de gemeente-, provinciale en zelfs staatsgrenzen heen, bijv. het Stellingwerfs wordt gesproken in de beide gemeenten Oost- en Weststellingwerf maar ook in noordwest Overijssel en zuidwest Drenthe. Het Veenkoloniaals wordt gesproken in de Groninger Veenkoloniën, maar ook in het noordelijke deel van Drenthe. Ook over de staatsgrens bij Enschede kan men tot voorbij het Duitse Gronau het Twents soms horen evenals het Drents over de grens bij Emmen of Coevorden. Dit maakt het schier onmogelijk om tot eenduidig gemeentelijk, laat staan provinciaal en zelfs binnen landsgrenzen, tot een goed en eenduidig taalbeleid te kunnen komen. Een ruzie-achtige sfeer tussen gemeenten en/of provincies ligt voor de hand.

Fryslân speciaal

In de provincie Fryslân ontstaat bij een positief besluit, met name in bestuur en rechtshandeling, maar ook bij te verdelen lesuren op verschillende scholen, een onduidelijke en ongewenste drietalige versnippering (Nederlands, Fries en Nedersaksisch). De consequenties hiervan zijn o.i. onvoldoende onderzocht. Tevens staat de dan ontstane situatie onder Deel III een gemeentelijke herindeling in de toekomst wellicht in de weg. Hoewel een samengaan van bijv. de gemeenten Oost- en Weststellingwerf in principe in de nabije toekomst wel voor de hand ligt, is de gemeente Ooststellingwerf momenteel al veel meer Fries georiënteerd dan de gemeente Weststellingwerf.

Wat anderen vinden

Prof. dr. Marc van Oostendorp in Onze Taal: Ook Siemon Reker is niet erg positief: *"Het is hier in Groningen lastig gebleken om iets tot stand te brengen op de scholen. Zodra je voorstelt om ook maar een uurtje per week aan het dialect te besteden, staat er altijd wel een onderwijzer of een ouder op die roept: 'We willen hier geen Friese toestanden!'"* Daarmee is de discussie dan beslecht."

Vergelijkbare geluiden komen o.a. van prof. dr. H.J. Bennis o.a. enige tijd geleden op een symposium van de Universiteit van Twente.

Situatie in Duitsland

In noord-Duitsland valt het Nedersaksisch reeds sinds 1998 onder Deel III maar is sinds die tijd - door navraag en eigen praktijkonderzoek - geen enkele vooruitgang geboekt in het gebruik daarvan. Eerder valt op dat het gebruik sinds die tijd - net als alle andere streektalen - danig is afgenomen. Wij wijten dit voornamelijk aan - min of meer - opgelegde regelgeving waardoor veel gebruikers liever afhaken dan aan die regelgeving te willen/moeten voldoen.

Meer regelgeving

Meer en strakkere regelgeving zal alleen gewaardeerd worden door bestaande streektaalorganisaties (meer geld, meer macht, meer werk) en ten koste gaan van het algemeen - meer vrijblijvend - gebruik. Een voorbeeld: wij vroegen jongstleden september 2011 een afschrift van de originele aanvraag aan de gemeente Weststellingwerf. Die kregen we niet zomaar maar werden verwezen naar GS van Drenthe als 'trekker' in dit verband. Wij vroegen daarom aan de gedeputeerde van Drenthe (mw. Hilberink) om die info. Op meerdere verzoeken van ons werd in het geheel niet gereageerd. Dit is een tekenend voorbeeld voor het maken van gefrustreerde activeringingen die liever afhaken dan zich driemaal aan de bekende steen te willen stoten. De voorzitter van het lokale instituut 'Stellingwarver Schrieversronte' heeft in een verslag van een jaarvergadering op laten nemen ons dood te willen zwijgen (wegens vermeende kritische noten op gevoerd beleid?).

Bescherming van passief naar actief

Het hoeft geen betoog dat een wijziging van de status van het Nedersaksisch van een passieve erkenning onder Deel II naar een actieve erkenning onder Deel III meer inspanning en middelen vraagt. Vaak wordt gesteld dat dit door huidige subsidiebronnen kan worden gedekt. Wij menen evenwel dat dit ook dan niet anders dan ten koste zal gaan van huidige initiatieven. Het nu reeds bestaande 'uurtje' Fries of Nedersaksisch op lagere scholen wordt door veel ouders als negatief, onzinnig en lastig ervaren. Veel onderwijzers zijn deze 'vreemde' talen zelf niet machtig.

Gelderland en Fryslân

Meer dan in de andere provincies krijgen de provincies Gelderland en Fryslân te maken met onvoorziene problemen doordat hier geen eenduidig taalbeleid is vast te stellen. Evenals in Fryslân is in Gelderland slechts een zeer kleine minderheid betrokken bij het Nedersaksisch. In beide provincies heeft het Nederlands duidelijk de overhand en in Fryslân speelt het Frysk reeds de tweede viool. Een derde taal in de beide gemeenten Oost- en Weststellingwerf i.c. op het niveau van Deel III lijdt tot (nog) meer verwarring en gevechten om energie en middelen. In het document *'Meer Verbindingen 2005 - 2008'* van de provincie Gelderland staat het citaat: *"Erkenning onder Deel III zullen wij niet actief nastreven."* Blijkbaar is de provincie door drammerigheid alsnog overstag gegaan met haar steun bij de huidige aanvraag voor Deel III maar staat er toch niet echt positief tegenover.

Het door ons in 2009 kostenloos aan willen bieden van een boekje met vijftien verhalen in het Nedersaksisch over potentiële gevaren voor pubers werd door de scholen afgedaan als 'niet geïnteresseerd' vanwege het Nedersaksisch taalgebruik; in het boekje geschreven in de Nederlandse taal was men evt. wel geïnteresseerd.

Alvorens positief te beslissen zouden wij graag meer en onafhankelijk onderzoek zien naar de draagvlak, m.n. ook op scholen en ouderraden.

Media

Zowel de lokale kranten en radiostations hebben evenals de regionale media meerdere malen aangegeven dat zij niet op meertaligheid zitten te wachten. Nu de oudere generatie van journalisten snel aan het 'uitsterven' is blijken er nog nauwelijks voldoende verslaggevers en presentatoren te vinden die de streektaal mondeling en/of schriftelijk voldoende beheersen. Ook deze instituten zullen in dat geval gedwongen moeten investeren in die meertaligheid. In de praktijk zal dit meer tegen- dan voorstanders opleveren voor nieuw verplicht beleid en zal het gewenste resultaat eenvoudigweg niet haalbaar blijken.

Breedgedragen steun

Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe hadden voorafgaand aan de aanvraag - net als Gelderland - grote moeite de aanvraag te willen ondersteunen. Men wil geen 'Friese toestanden'.

Mogelijkheid of wenselijkheid

Hoewel flinterdun blijken er volgens het ondersteunend rapport *'Nedersaksisch waar het kan'* dan misschien voldoende mogelijkheden om tot erkenning onder Deel III over te 'kunnen' overgaan. De wenselijkheid is evenwel een heel ander verhaal en kan zeker niet worden waargemaakt zonder extra financiële middelen aan te wenden. Denk hierbij o.a. aan het opzetten van het consultatief orgaan. De wenselijkheid onder de SONT taalinstututen mag groot lijken, het overgrote deel van de bevolking is nagenoeg onbekend met SONT, de inhoud van Deel II of Deel III en is nauwelijks iets gevraagd.

Conclusie

Uit Wikipedia: *Indien diglossie onttaardt door een politiek of sociaal-economisch conflict, ontspoord het en geeft het aanleiding tot taalracisme.*

Erkenning naar de hogere status onder Deel III zal o.i. deze politieke en sociaal-economische conflicten aanwakkeren en zijn alleen al daarom ongewenst.

Alvorens een positieve beslissing te overwegen zal eerst meer en (werkelijk) onafhankelijk onderzoek moeten worden gedaan naar draagvlak en wenselijkheid, m.n. ook onder de bevolking. Ook zullen aanpassing in bestuurs- en rechtszaken meer onderzoek vragen dan wat in het rapport *'Nedersaksisch waar het kan'* wordt genoemd.

Tot slot nog een drietal vragen:

-1: wat is de status van de huidige aanvraagprocedure?

-2: hoe verloopt de procedure verder?

-3: is al (ongeveer) bekend wanneer de aanvraag definitief wordt aangenomen resp. afgewezen?

In het vertrouwen u met deze informatie van dienst te zijn en steeds bereid tot nadere toelichting, verblijven wij,

Met een vriendelijke groet,

Stichting Stellingwerfs Eigen

Piet Bult (secr.)

Bijlagen:

- *Artikel uit het dagblad de Stentor*

- *brief van oud-Minister Remkes*

BIJLAGE

Uit het Twentse dagblad de Stentor: *Streektaal spreken mag bij de rechter*

De Stentor, 27 maart 2009

Hogere Europese status Nedersaksisch heeft diverse voordelen.

WOLVEGA - Het gebeurt soms al, maar dan officieus: in een streektaal spreken in de rechtbank. Als het Stellingwerfs en andere Nedersaksische talen een zwaardere Europese status krijgen, is een officiële regeling nodig om ook schriftelijke stukken te kunnen accepteren. (...) Een van de consequenties van die hogere status is dat het Nedersaksisch de positie van rechtstaal krijgt. Mondeling komt dat zo nu en dan al voor, zeggen de hoogleraren Michiel Herweijer en Jan Jans van de Rijksuniversiteit Groningen. Schriftelijk niet. (...) Eigenlijk moet je de Algemene wet bestuursrecht aanpassen, zeggen de geleerden. Maar ze wijzen ook op een sluipteg, waarbij wetswijziging niet nodig is. Als de rechters in Nederland met elkaar afspreken dat zij in het Nedersaksisch gestelde bewijsstukken accepteren, is het doel ook bereikt.

[red.: bewandeling van 'sluipwegen' door rechters lijkt ons een non-argument.]

BIJLAGE

Brief over de positie van het Nedersaksisch [red.: Minister J.W. Remkes] dd.: 14 april 2003

In uw brief van 28 februari 2002 (uw kenmerk BZK 02-15) merkt u op dat uw commissie een brief heeft ontvangen van de Federatie van Streektaal-Organisaties in het Nedersaksisch taalgebied (SONT) met betrekking tot de positie van het Nedersaksisch. Daarbij vraagt u om een reactie op het pleidooi van SONT om een betere positie van het Nedersaksisch te verkrijgen.

In 1996 heeft het kabinet, op verzoek van de betrokken provincies en gemeenten in Noordoost-Nederland, ingestemd met erkenning van het Nedersaksisch als regionale taal in de zin van het Europees handvest voor regionale talen of talen van minderheden (verder te noemen: het Handvest). Gelet op de situatie van de streektalen in het Nedersaksisch taalgebied en gelet op de beleidspraktijk van de betrokken overheden was toepassing van deel III van het Handvest niet mogelijk. Wel was het beleid van deze overheden naar het oordeel van het kabinet in overeenstemming met deel II van het Handvest. Een verdergaande erkenning van het Nedersaksisch onder deel III van het Handvest, zoals door SONT bepleit, was echter een brug te ver. Dat die conclusie juist is, blijkt ook uit de rapportage van de Raad van Europa uit 2001, waar SONT naar verwijst.

In zijn algemeenheid hanteert het kabinet als uitgangspunt dat bevordering van het Nedersaksisch primair de verantwoordelijkheid is van de betrokken provincies en gemeenten. Ik stel met genoegen vast dat de decentrale overheden hun eigen verantwoordelijkheid betreffende het Nedersaksisch geleidelijk meer invulling geven, met name op het culturele vlak, ook in het contact met de oosterburen.

SONT wil graag de positie van het Nedersaksisch in overeenstemming brengen met deel III van het Handvest. Dit vraagt ten opzichte van het huidige beleid een aanzienlijke intensivering van het gebruik van het Nedersaksisch in onderwijs, rechtspraak, openbaar bestuur, media en in voorzieningen in het economisch en sociaal leven. En om die reden is er extra geld nodig van het Rijk, aldus SONT. Die redenering is naar mijn oordeel wat kort door de bocht. Ze miskent de verantwoordelijkheid en noodzakelijke betrokkenheid van de eigen overheden in Noordoost-Nederland.

Ik sluit niet uit dat de verantwoordelijke provincie- en gemeentebesturen tot de conclusie komen dat zij hun beleidsambities en de beleidspraktijk betreffende het Nedersaksisch aanmerkelijk willen versterken, in de richting zoals door SONT wordt voorgesteld. Ik sluit evenmin uit dat daarvoor onder de bevolking voldoende draagvlak blijkt te bestaan. Als die situatie zich voordoet is er voor het Rijk reden na te gaan of, en zo ja, op welke wijze het Nedersaksisch kan worden gebracht onder de werking van deel III van het Handvest. Op dit moment is dat evenwel niet aan de orde.

Wel zouden de provincies Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland en de gemeenten Oost- en Weststellingwerf desgewenst kunnen overgaan tot de instelling van een eigen of een gezamenlijk, interprovinciaal adviesorgaan dat de decentrale overheden adviseert over hun beleid inzake het Nedersaksisch. Daarbij kunnen de plannen van SONT een rol spelen. Vervolgens is het aan de betrokken staten en gemeenteraden om de adviezen en plannen op hun merites te beoordelen. Op die wijze wordt een stevig fundament gelegd onder het beleid voor het Nedersaksisch, dat mag rekenen op een breed draagvlak onder de bevolking.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,
J.W. Remkes